

מאוצרות הפרשה

שאמרו חכמינו ז"ל דקרוב לנ"ב פעמים כתיב והמלך דוד, כיון שנטה למות כתיב ויקרבו ימי דוד למות, משום דאין שלטון ביום המות. והשתא יבואר דכאן כתיב וימת מלך מצרים, והיה קשה לבעל המדרש איך כתיב גבי מיתה מלך הא אין שלטון ביום המות, משום הכי מתרץ המדרש דלא מת מיתה ממש, רק שנצטרע ומצורע חשוב כמת, ובאמת היה עדיין חי ושלטי. (גן רוח)

ויאמר משה אסרה נא ואראה את המראה הגדל הזה מדוע לא יבער הסנה (ג,ג) משה רבינו, עבד השם בודאי לא עשה שום תנועה וצעד בלי סיבה, וצריך להבין, מה יש לו לראות מדוע לא בוער הסנה, וכי זה עסק שלו? אלא כתב הגר"ח קניבסקי זצ"ל: כשהקב"ה עושה מעשה ניסים יש מצוה לראות! ויש לזה כמה ראיות בש"ס: בסוף מסכת חגיגה (כז: איתא, בשעה שיישראל עולין לרגל, מגביהין להם את השולחן ומראין להם את הנס שהלחם הפנים חם כאילו עכשוו אפן אותו, וכן ביומא (ס"ז:) מבואר שהיה ענין לראות את הנס, אם הלשון של שעיר המשתלח הלבין או לא, והטעם לזה כי יש ענין לספר בנפלאות ה'. (שבענו מטובך)

ושאלה אשה משכנתה... כלי כסף וכלי זהב ושמלת (ג,כב) צ"ע וכי מה בני ישראל היו זקוקים לשמלות, והרי לבשו בגדים, והבגדים לא בלו וכמו שכתוב (דברים ח-ד) "שמלתך לא בלתה מעליך". ויש לומר: איתא בגמ' בשבת (ק"ג:) שמצוה שלא יהיה מלבוש של שבת כמלבוש של חול, אלא ילבש בגדים אחרים, ולכן הוצרכו לשמלות אחרות, לייחד אותם לשבת. (הגר"ח קניבסקי זצ"ל, שבענו מטובך)

ויאמר ה' אל משה במדין לך שב מצרים כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך (ד, יט) וכתב רש"י: מי הם, דתן ואבירים. חיים היו, אלא שירדו מנכסיהם, והעני חשוב כמת. מספר הגאון רבי שלמה עמאר שליט"א הראשון לציין: לפני שנים רבות כשגרתני בחיפה, הייתי מתפלל כליל שבת בבית כנסת בשכונת חליסה, ושם עמנו זקן אחד, מופלג בשנים וביראת שמים, והייתי מלווהו אחר התפלה, ובאחת הפעמים, אמר לי: למה כתוב "עני חשוב כמת", ודי שיאמר עני כמת? ופירש, דעני שהוא רגיל לפשוט ידו ולבקש די מחסורו, אינו כמת. שכבר רגיל בזה ופשיטת ידו של זה העני היא בעיניו כמו עבודה, ואינו מתבייש בזה כלל וכלל. אבל עני שהוא חשוב, ומתבייש לבקש מאחרים, והוא מצטמק ורע לו, וסובל מחסורו בסתר, הוא חשוב כמת, לזה אמרו עני חשוב, כמת.

בפניני רבנו הקהילות יעקב מובא שסיפר בשם רב א' שסיפר לו שלמד אצל הגאון ר"א גורדון זצ"ל ובא אליו פעם אחת לבקש כסף להוצאותיו, ואמר לו הגאון אמור משהו בדברי תורה ואתן לך, פתח ואמר: הנה אחז"ל "עני חשוב כמת" והלכה בידינו מצוה לקיים דברי המת. וכששמע זאת הגאון אמר לו, מצוה לקיים דברי המת, זהו כשאומר המת מה יעשו בכסף שלו ולא מה לעשות בכסף של אחרים, ואמנם אעפ"כ נתן לו הגאון כסף להוצאותיו.

וכתב על זה מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, אני שמעתי באופן אחר שאמר שזה דוקא כשמצוה בחייו ולא כשמצוה כשהוא כבר מת. (קונק)

ויאמר מלך מצרים למילדת העברית אשר שם האחת שפרה ושם השנית פועה (א, טו)

שפרה – זו יוכבד, על שם שמשפרת את הולד. פועה – זו מרים, על שם שפועה ומדברת והוגה לולד כדרך הנשים המפייסות תינוק הבוכה (רש"י) התורה אינה מזכירה את המיילדות בשמותיהן, אלא מכנה אותן 'שפרה' ו'פועה'. ולכאורה, סיבת הכינויים הללו, לפי דבריו של רש"י, היא מעשים פעוטים ביותר – שיוכבד הייתה משפרת את הוולד, ומרים הייתה פועה ומדברת והוגה לו. והרי המיילדות מסרו את נפשן ממש והחיו את הילדים על אף ציווי פרעה, ומדוע קוראת להן התורה על שם שבח צדדי לכאורה? אלא, מעלת המיילדות הייתה שהן לא נהגו אך ורק כמיילדות, אלא גם כאימהות. כאשר ילד קטן שוכב בבית החולים, הרופאים הגדולים והאחיות הנבחרות מטפלים בו במחלתו, ואילו האם יושבת לצידו ואומרת לו מילות חיבה וכדומה. מעלתן של המיילדות הייתה שהן לא היו רק 'רופאות' ו'אחיות', מרפאות ומצילות – אלא נהגו כאימהות, ולכן נתכנו בכינויים אלה. (שלמי שלמה)

ועש להם בתים (א, כא) ברש"י: "בתי כהונה ולויה ומלכות שקרוין בתים". בתהילים נאמר "בית ישראל ברכו את ה', בית אהרן ברכו את ה', בית הלוי ברכו את ה', וירא ה' ברכו את ה'". יש להבין מדוע בכלם כתוב "בית", ואילו ביראי ה' לא כתוב בית! תירץ הגאון רבי יחזקאל אברמסקי שכל מקום שכתוב 'בית' משמעותו שכל ילדיו, כל יוצאי חלציו כלולים בזה, ומקבלים את המציאות הזו בירושה. על כן בישראל, כהן לוי כתוב 'בית', משא"כ יראת ה' לא מקבלים בירושה, אלא כל אדם צריך לעבוד על יראת השמים שלו, לפיכך לא כתוב בית אצל יראי ה'. (אמרי שלמה מהגר"ר שלמה לנג, הובא בגליון "נר לשולחן שבת")

וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי (ב, א) בפרשה זו של הולדת משה, הכל נסתר. שמותיהם של האנשים אינם מזכרים. אף שיוכבד הייתה בת מאה שמונים ושבע בהולדתו, והייתה צדיקה ידועה, ואף עמרם היה גדול הדור, שמותיהם אינם נזכרים, אלא נאמר "וילך איש מבית לוי ויקח את בת לוי". גם מרים אינה נזכרת בשמה, אלא נאמר "ותתצב אחתו מרחק" (שם ד), וגם בתיה בת פרעה, אשר משת את משה מן המים, אינה מזכרת בשמה אלא בכינוי "בת פרעה" (שם ה). רק שמו של משה מוזכר, ואף אצלו מוזכר רק שם זה שנתנה לו בתיה בת פרעה, ולא אחד משמותיו האחרים – ירד, חבר, אבי סוכו, יקותיאל וכו' (ויק"ר א, ג; מגילה י"ג, ע"א) ומדוע?

אלא, אצל הגויים, כשיש להם מנהיג גדול וגיבור, הם מייחסים אותו לאביו המיוחד, לאימו הגדולה, לחנוכו הטוב וכן הלאה. אבל – אומרת התורה – גאולת ישראל ממצרים לא הייתה בזכות אדם גיבור, אלא משום שזה היה רצון השם. לכן הרקע לגאולה עמום ומכוסה, מאחר שכוחו של משה לא היה תלוי באביו, באימו, באחותו או בבת פרעה שהצילה אותו מן היאור, אלא בקדוש ברוך הוא בלבד! (שלמי שלמה)

ויהי בימין הרבים ההם וימת מלך מצרים (ב, כג)

פירש רש"י מלמד שנצטרע ומצורע חשוב כמת. וצריכין להבין מנא לן זאת, דילמא מת ממש. ויש לבאר על פי מה

האדם הנכון במקום הנכון!

וַתֵּרֶד בַּת פְּרָעָה לָרְחֹץ עַל הַיָּאֵר וְנִעְרַתֶּיהָ הִלְכָתָה עַל יַד הַיָּאֵר וַתֵּרָא אֶת הַתֵּבָה בַּתּוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת אִמְתָּהּ וַתִּקְחָהּ (ב', ה')
לכאורה יש להבין: מדוע מכנה הפסוק את בתיה בת פרעה בתארה 'בת פרעה', ואינו מזכיר את שמה – בתיה?
את התשובה נבין על פי המעשה הבא:

מעשה ביהודי, אשר הופנה לבית החולים עקב זיהום ברגלו, זיהום אשר המשחות המקובלות לא העלו לו ארוכה. בהגיעו אל חדר המיון – נבדק על ידי רופא, אשר העיף מבט חטוף בפצע המזוהם, ופסק כהרף עין: "מדובר בזיהום חריף, אשר יש לטפל בו באמצעות ניתוח! אתה תאושפז כעת למספר ימים, במהלכם תנותח!" הבהיר הרופא, ומיהר לגשת ולמלא את הטפסים המתאימים.

אולם אז, לפתע, נשמע קול במערכת הכריזה. מדובר היה במקרה חירום, לרגלו הוזעקו אל חדר הטראומה רופאים בכירים מכל רחבי בית החולים. עד מהרה, ניכרה תנועה ערה של אחיות ורופאים שהגיעו במרוצה אל חדר הטראומה, ומבין בתרי שיחותיהם התברר למיודענו כי מדובר במקרה קשה של כוויות נרחבות ובדרגה החמורה ביותר, אשר סיכנו את חייו של בחור צעיר.

לרגע, חלף ההרהר ממורמר במחשבתו של מיודענו. "כעת, יעסקו הכל במקרה החירום, ואילו אני – אשכח מלב...". אולם אפילו הוא עצמו לא שיער, כי ישועתו תצמח דוקא מתוך אותו מקרה חירום פתאומי!

שכן לאחר שסיימו הרופאים הבכירים לטפל במקרה החירום ולהציל את חייו של הבחור, הם הגיעו אל המיון וניצלו את ההזדמנות בכדי לסקור את המקרים שהזדמנו למקום באותה שעה. גם אל מיטתו של מיודענו הגיע אחד הרופאים הבכירים, אשר הביט בפצע, ומיהר לרשום מרשם למשחה מסויימת, תוך שהוא מפטיר בנעימות: "אל דאגה... לאחר מספר ימים כבר תחוש בהטבה!".

"משחה? זה הכל? ומה עם הניתוח?" בירר מיודענו בפליאה, ואילו הרופא הגיב בבהלה: "ניתוח? על איזה ניתוח אתה מדבר? איך ניתן בכלל לחשוב על ניתוח במצב שכזה? הלא ניתוח של רגל במצב של זיהום כה חריף – עלול לגרום לזיהום בכל הגוף, ולהעמיד את חיך בסכנה!" הסביר, ורק אז הבין מיודענו כיצד מקרה החירום המפתיע הציל למעשה את חייו!

ואנו על פי דרכנו למדונו, שכאשר מבקשים משמים להציל את מאן דהו, מזומנים למקום את מי שניתן לגלגל את ההצלה על ידו, גם אם לעינינו נראה שכביכול 'הזדמן' למקום במקרה...

ומכאן, תשובה לשאלתנו: שכן אילו היה הפסוק מבקש ללמדנו מי היא זו שעל ידה ניצל משה רבינו – הוא אכן היה נוקב בשמה של בתיה ולא מסתפק בהזכרת תארה כ'בת פרעה'. אולם פסוק זה, מבקש דוקא להתמקד בנפלאות ההשגחה העליונה, ולהדגיש כי אל היאור נשלחה באותה שעה בתו של פרעה – אשר בידה היה להציל את משה, ועל ידה מיועדת היתה להתגלגל ישועתו!

ואכן, פלא מיוחד היה בכך, פלא הראוי להדגשה מיוחדת, כפי שהיה אומר האלשיך הקדוש. שהרי לבת פרעה, אשר גדלה בארמונו של פרעה, בוודאי היו מרחצאות בשפע בארמון, ולא היה לה כל צורך לרדת לחוץ ביאור דוקא... הסיבה היחידה בגינה התגלגלו הדברים כך שירדה בת פרעה לחוץ ביאור – הינה בשל רצונה של ההשגחה העליונה לגלגל את הצלתו של משה על ידה, ולפיכך הודגשו הדברים!

(מתוך "ללמדך" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

לאסוף פירות שביעית שממילא הולכים לאיבוד

שאלה: בשכונתנו יש הרבה עצי פרי הדר, שבתקופה זו הם מלאים בפירות הקדושים בקדושת שביעית, והיות ואין דורש לפירות, הם נושרים על הארץ, ונעשים מדרס לרגלי בני אדם, יש לציין שהפירות לא נפסלו למאכל אדם בנשירתם, אך אף אחד לא ירים אותם כדי לאכלם. האם צריך לאסוף פירות קדושים אלו בכדי שלא יתבזו? **תשובה:** כתב הרמב"ם (שמיטה פ"ה ה"ה) פירות המיוחדין למאכל אדם אין מאכילין אותן לבהמה לחיה ולעופות, הלכה הבהמה מאליה לתחת התאנה ואכלה, אין מחייבין אותו להחזירה, שנאמר 'ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכול'. וכתב בחזו"א (שביעית סימן י"ד בק"ד) שהחידוש ברמב"ם שאין אדם מחויב לשמור פירות שביעית הראויים למאכל אדם כדי להצילם מן הפסד. וכתב בדרך אמונה (שם ביאור"ה ד"ה אין מחייבין) שמזה שהרמב"ם הביא ראייה לדבריו מפסוק, משמע שדווקא אם בהמה אוכלת אין צריך למונעה, אבל שאר דברים כשרואה פירות שביעית שהולך להפסד חייב למנוע, ואע"ג דבשביעית לא כתיב משמרת כמו בתרומה, מ"מ כיון שיש על זה קדושה ואסור להפסידה, יש למונעה ג"כ מהפסד. ולפי זה הרואה פירות שביעית מונחין בדרך צריך להגיבהן או להזיזן למקום שלא ידרכו עליהן, דכיון דאנשים מפסידין אותן בידים, ואפי' גוים צריך למנעם מזה, ומי שיש לו אילן תאנים וכיו"ב, ונושרין פירות במקום מדרס בני אדם צריך כל יום לפנות הפירות שלא ידרסו עליהם, ומכל שכן דצריך לזוזה שלא לדרוס על פירות שביעית דהוי כמפסיד בידים. ואם כן לא מבעיא שאסור לדרוך עליהם, גם צריך לדאוג שאחרים לא ידרסו עליהם. ולכן מן הראוי שתושבי הרחוב יעשו תורנות, וכל בוקר אחד התושבים יפנה את הפירות שנשרו, כדי למנוע מאנשים לדרוך על הפירות. (הגר"י זילברשטיין שליט"א, קובץ ווי העמודים)

חידה שבועית

כִּסְאֵי צַדִּיק אֵינִי כֹּחַ וְלֹא כֹחִי, כִּסְאֵי מְזֻזִים אֵינִי כֹּחֵן אֲנֹשִׁים אֲמַלְשִׁים, וְכִסְאֵי נָקִין אֵינִי מְוַסְּקִין יוֹגֵר אֲמַלְשִׁים. מִה אֵינִי?

תשובה לחידה פר"ש: משבט בנימין (מט, כז, וברש"י). תשובה לחידה: על בטן ריקה, כלומר בטן שאין בה אוכל אפשר לאכול רק בננה אחת. כי ברגע שסיימנו בננה אחת, כל בננה נוספת שנאכל היא כבר לא "על בטן ריקה". שם הוזהב: אליהו פקטר נ"י

מזל טוב

מרכז העיר: משפחות רביץ להולדת הבת הנכדה הנינה משפחת פרוינדליך לנשואי הנכד משפחות מלר-וינברגר להולדת הבן הנכד משפחת ועקנין – גלבווע להולדת הבת הנכדה משפחת רועי הלפרין להולדת הבת משפחות צחי ברקוביץ – הפטקה לאירוסי הבת הנכדה **גני הדר-עמישב:** משפחות דהן – מוקדס להולדת הבן הנכד משפחות מאיר גולדשטיין לאירוסי הבן הנכד משפחות וינברג – הקלמן להולדת הבן הנכד משפחות מילר – שטראוס להכנס הבן הנכד לעול תורה ומצוות משפחת רוב לנשואי הבן

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com

היחידה לתרבות חרדית
מינהל שירותי קהילה

